

Sedliak

Stál pred svojou chalupou a díval sa pokojne na dolinu, ktorá sa rýchlo zatápala vo večernom šere a v búrlivých vlnách snehovej chumelice. Zdivený vietor opieral sa o neho z boku, vmetávajúc mu prudko do tváre sypký sneh, ktorý naberal so širokej plochy stráne a hnal pred sebou v celých oblakoch. Najneprijemnejšie ho cítil pod vlasmi na krku, kde mal ešte košeľu prevlhnutú od potu.

Dnes celé popoludnie vynášal ťažké koše drobného hnoja z ovčince na dvor, a teraz, keď robotu dokončil, vybročil aj kone, nakrmil statok a pozatváral na noc staje a mal vstúpiť do teplej izby, kde ho čakala žena s večerou, chcel ešte pozrieť na svet tamdolu pod sebou. Nútilo ho k tomu uspokojenie, že dobre vykonal robotu a že sa mu podaril deň, a robilo mu dobre dívať sa, ako jedno za druhým noria sa niekde do tmavých hlbín vzdialené hory, kopce, polia, stromy, ako rýchle mizne celý svet s oblohou i so zemou a iba on stojí tu na svojom grunte pevne i s chalupou. Cítil radosť, keď mohol vyprevádzať deň, nad ktorým zase zvíľazil.

Túto radosť ťažko pochopí ten, kto celé hodiny vystáva pri stroji, nepretržite vníma jeho rovnomerný bzukot a nezúčastnene hľadí, ako pred ním v složitom mechanizme prebieha hladko a presne práca bez jeho pričinenia a námahy, alebo ten, kto sedí za písacím stolom nad štôsmi zažltnutých listín a čarbe na ne čísla v rozličnom poriadku i v rozličnom smere, ale večne tie isté od jeden do desať, ako by sa nevedel vymotať zo začarovaného kruhu. Takí môžu cítiť večerami iba únavu, áno, tupú únavu v hlave, v údoch, vo všetkých smysloch, a potom smútok z toho, že zase stratili jeden deň zo svojho nejako zle rozloženého života. No sedliak, ktorý má vždy bezprostredný vzťah ku predmetom svojho okolia, lebo ich každý deň berie do rúk, zisťuje ich váhu, tvrdosť, tvar i potrebu, ktorý každú úlohu musí si uložiť v hlave a potom vlastným dôvtipom a vlastnými silami ju rozriešiť i vykonať a ktorý preto musí stále bojovať so zemou i s nebom, vie sa radovať z takýchto víťazstiev, lebo mu vlastne zaisťujú život.

V posledných časoch ich málo prežil. Tak sa zdalo, že čas i svet sa spojily proti nemu a chcely ho vytrhnúť i s koreňmi z tohto úbočia pod horou, kde už jeho dedo vystavil pevnú chalupu zo skál a kde on po otcovi zaujal miesto i so svojou ženou, aby udržal a upevnil mozoľmi i krvou svoj rod. Predovšetkým ten čas.

Kalendár sľuboval dlhú a teplú jeseň. Neponáhľal sa preto s oziminou. Najprv pomôže žene vybrať a uložiť zemiaky, potom dovezie sopár vozov dreva. Nemôže inakšie. Kde sú ešte len jedny ruky, robota nejde hladko, niekedy sa musí porušiť aj ustálený poriadok. Veď stačil aj zúhorieť, aj zasiať, keby sa bolo plnilo kalendáru. Všetko by bolo v poriadku. Ozimina by bola narástla na lakeť a dnes by spokojne oddychovala pod hrubou prikrývkou snehu, lež už v polovici októbra padly tuhé mrazy, hruda skamenela a zrno zostalo v nej zakliate. Miesto zelenej oziminy podrastal na roliach každé ráno hustejšie biely srieň. Jeseň bola síce dlhá, ale suchá a studená ako Sibír. Statok sa musel zavčasu pozatvárať, hoci šopy neboly príliš prepchaté krmom. A teraz zase tá zima. Každý deň je väčšia. Zdá sa, že sa chce tu pod horami usadiť do konca mája.

Potom zase ľudia.

Bože môj, čo sa s nimi naraz porobilo. V dedine tvrdili, že je vojna, že voľakde na východe stoja proti sebe dve strašné armády a chrlia na seba dňom i nocou olovo a oheň. Azda majú pravdu. Niekedy, keď je celkom jasná obloha a keď ničo predpokladu, že by sa blížila odnekaiaľ búrka, dolieha až sem temné a tiahle dunenie, ktoré skôr prichádza zemou a tými vrchmi na okolí ako povetrím. To môžu byť kanóny, lebo tie vraj tak zlovestne dunia. Ale prečo sa majú ľudia znepokojovať aj tu, keď sa všetko rozhodne tam na fronte? Prečo opúšťajú svoju robotu, fabriky, remeslá, úrady, školy, prečo zanechávajú svoje rodiny a túľajú sa krajom v tlupách i ojedinele a poľujú navzájom na seba ako na divú zver? Prečo prepádávajú a trápia pokojného človeka, ktorý neprechováva proti nim nenávisť, len si hľadí svojej práce, aby mal čo jesť? Či ich mylí práve ten pokoj a nenáročný život? A či sa im už celkom zbrídila robota?

Nemôže ich pochopiť. Vari pred mesiacom uhniedzili sa niekoľkí aj v jeho susedstve, tu v jedľovej hore, za chalupou. Boli to zvláštni

ľudia: temní, zamáknutí a stále ozbrojení. Bez dovolenia prechádzali krížom-krážom jeho pozemkami, plašili mu ženu i statok. Večerami a nocou dobývali sa aj do chalupy. Stávali dlho v izbe bez slova, len hľadeli na všetko udivenými očami, potom si pýtali ješ a niečo do ruksaka pre tých, čo zostali v hore. Keď im dal, prišli určite aj na druhý deň. Keď sa zdráhal, stávali sa zúrivými a nebezpečnými. Musel ich vždy uspokojiť. A tak to šlo už temer mesiac. Ach, bolo s ním zle. Vedel, že sa ich nestrasie nikdy, že mu raz odvedú kone, kravu, prasa, ovce, že pred nimi bude raz musieť pootvárať všetky tajné skrýše, jamy, kde si bol uložil pre každý prípad najpotrebnejšie potraviny, a že potom, istotne potom v takej vyrabovanej chalupe ho zastrelia i so ženou ako nepotrebných psov.

Ale ani o vlások ľudskejší neboli tí, čo sa usalašili tudolu v dedine. Nepýtali si od neho ješ, neprezerali mu komoru, pravdepodobne necítili hlad, no tým dravšie číhali na jeho život. Raz zastali s vozom tudolu na ceste. Prišli hore, zrevali na neho, kopli ho do brucha a bili kolbami po chrbte, po hlave bez príčiny, vari len preto, že im to robilo radosť, že sa mohli na ňom chutne smiať, a kým on stonal temer dolámaný na zemi a žena vo voľfaktorom kúte jačala od hrôzy, poshadzovali mu všetko seno so šopu, za voz odvliekli a ostatné nemilobohu rozniesli po snehu, že iba chlpy mohol z neho zachrániť, nezabudnúť ho pri odchode upozorniť, že ho obesia na hradu ako kocúra a chalupu mu podpália, aby sa v nej uškvaril, ak ešte raz odkrojí pre tých v hore smidku chleba.

Mali ho radšej hneď vtedy na mieste zabiť. Tí z hory neustúpili, ba stávali sa dotieravejšími. Darma ich prosil, darma beďákal a podvoľoval sa, že im bude každý deň sám nosiť do hory proviant, len aby sa nezjavovali pri jeho dome. Všetko márne. Divili sa jeho zbabelosti, a hoci im naozaj každý večer na mrkaní zanesol ukradomky niečo na kraj hory, aby si to mohli nerušene vziať, predsa mu v noci pod oknami pravidelne zdupotali a pchali sa do izby.

Bolo to hrozné s hodiny na hodinu čakať na svoju smrť, hľadiet, ako sa mu slučka okolo krku pomaly, ale iste zafahuje a on ju nemôže rozkoslíť, nemôže z nej ani uniknúť, len hľadiet a čakať. Vedel totiž, že tí tamdolu majú v druhej stráni, odkiaľ je dobrý rozhľad, rozložené stráže a pozorujú každý jeho krok, vidia, ako sa

u neho nocami rozsvecujú okná, a veril, skalopevne veril, že raz splnia svoju hrozbu.

Najmenšiu dušičku mával ráno, keď trasúcou sa rukou uvoľňoval závoru na dverách v pitvore a chystal sa pozrieť dolu na cestu. Najprv pred široko roztvorenými očami nič nevidel, potom sa mu zjavovali mátohy, a len keď dlho, uprene a ostražito hľadel, presvedčil sa, že svet pred ním je naozaj biely a že hlavne dolu na ceste nebadať nijaký podozrivý pohyb.

Niekedy mu bolo priam do zúfania. Myslel na britvu, ktorú si bol kúpil na ondrejskom jarmoku v meste od Bosniaka a ktorú ešte nevykúšal, lebo sa mu zdala veľmi ligotavá a ostrá. Čo by sa však bolo stalo s jeho ženou?! Nie, na taký skutok sa nemohol odhodlať. Radšej prijme z ich rúk smrť, nech je akákoľvek, alebo zošalie a bude behať po svete, kaličiť a hrýzť ľuď, čo mu prídu do cesty.

Ale dnes ráno prišlo mu náhle vyslobodenie.

Zvláštne, práve s tej strany, odkiaľ to najmenej očakával. Keď spustil závoru na dverách a rozhliadal sa, zistil s úžasom, že na ceste naozaj boli tí z dediny. Prišli na troch nákladných autách. Usilovne niečo skladali do snehu, potom sa sraďovali do niekoľkých menších skupín a postupovali pomaly za sebou hore strmou stráňou.

Už nestačil ani svojej žene do izby zavolať hroznú zvesť. Bude lepšie, keď sa o tom dozvie neskoršie, nemusí aspoň vidieť jej zmučenú tvár. Postaví sa im tuto do cesty pred chalupu a nech ho odstreli. Tak to bude rýchlejšie. Strieľajú, vraj, do hlavy. Možno je tak lepšie. Mozgy sa naraz zalejú krvou, nevidíš nič, necítiš nič, naraz je tma, chladno a tma. Veď oni tomu rozumejú.

No mylil sa. Dobre, že nevyviedol nejakú hlúposť, keď vchádzali dnu. Nemali totiž vôbec úmysel siahať na jeho život, ba ani ničieť jeho vlastníctvo. Boli to naraz ľudia, s ktorými sa dalo posediť a porozprávať. Potľapkali ho dobromyseľne po pleci a nazvali svojím kamarátom. Ba jeden ryšavý odpäl si s boku okrúhlu, plšťou obtiahnutú buteľku, odkrútil z nej alumíniové hrdielko a dal sa mu napiť. Hach, bolo tuhé ako z pekla. Musel kuckať a jeho kamarát sa mu smial, všetci sa hlasno smiali, aj žena, ktorá sa predsa len trochu ľakala toľkého chlapstva v izbe.

Nezdržali sa dlho. Odišli zadným vchodom, celkom ovešani stre-
livom, smerom do hory.

Vtedy porozumel. Išiel rýchlo pre dosky pod kôľuu, poopieral
ich na okná zvonku a do tých na zväeternej strane k hore kázal
žene vložiť aj hlavnice. Potom si trochu pokojnejšie sadol k peci.

Dobre hádal. O chvíľu to zvrešťalo v hore. — Pre kristapána, —
zjačala zároveň žena, sopnúc nad hlavou ruky a vyvrátiac oči. —
Ach, neľakaj sa, nie, — utišoval ju on. — Oni si to musia medzi
sebou rozriešiť a tak bude dobre pre nás.

Štekot v hore rástol. Zachvacoval stále nové oblasti, potom jačal
celou horou, celým vrchom, ako by sa črieda hladných vlkov bola
pustila zúrivo do seba. Nepretržite doliehal do izby. Niekedy sa
zdalo, že sa približuje, že je už na kraji hory. Vtedy sedliakovi bilo
rýchle srdce a celkom hlasno dýchal, ako by sa šiel zadusiť. Inokedy
zase unikal do hlbín. Aspoň zpočiatku tak bolo. Neskoršie celkom
určite ho ubúdalo, zanikal voľakde vo výškach, takže do všetkých
priestorov tudolu vošlo oslobodzujúce uvoľnenie, aj do sedliakových
prŕs a do hlavy. Mohol celkom ľahko vstať a prejsť k oknu, pozrieť
opatrne cez škáry pomedzi dosky, ba k poludniu opovážil sa otvorit
aj dvere na pitvore a vyjsť.

Vtedy už bolo na všetkých stranách ticho. Naštiepeným okrajom
oblohy tam na juhu presiakly lúče slnca a zalialy celé úbočie.
Biele vlny snehu sa pohýbaly a tisíce rozžiarených iskierok poštek-
lilo ostré povetrie. I hora sa zajagala tichým leskom. Niektoré staré
jedle skláňaly dlhizné konáre a zbavovaly sa prevlhnutého snehu.
Z vrchu vystupovali biele pary a roztriasaly sa priesračným po-
vetrím. Nebolo badať, že by sa tam bolo niečo zmenilo. Hora sa
ťahla rovnako úchvatne a majestátne úbočím ako v ktorýkoľvek iný
deň. Aj teraz lákala pohľad do svojich tajomných záhybov, zatiene-
ných priehlbín, aj teraz udivovala nesmiernosťou a neporušiteľ-
nosťou.

Skutočne sa nič nezmenilo.

Dolu stráňou sostupovali v skupinách vojaci, čo s ním ráno žar-
tovali. Borili sa namáhavo snehom. Zdalo sa, že sú veľmi unavení.
Neprejavovali vôbec úmysel pristavovať sa v chalupe. Iba jedna
skupina, čo ŕahala za sebou nejakú hrubú jedľovú haluz, pristavila
sa opodiaľ a niekoľkí z nej volali na neho, aby im priniesol vody.

Boli celkom premočení, ušmochtani, v tvári drsní. Vraveli, že ráno
ešte prídu pozrieť, či tie mrciny tamhore nepoožívaly. Pili hltavo
a veľa, ako by im horely hrdlá. Mal kedy nazrieť do ich tvrdých,
teraz neprístupných očí, mal kedy prezrieť aj konár, ktorý za sebou
ŕahali, a hlavne stačil pochopiť to, čo na konári vliekli. Ach, ne-
zdalo sa mu to veľmi ŕažké. Pochopil a rozriešil on už aj iné veci.
Veď možno to aj očakával. Haluz bola vystlaná, aby tvorila dost
pohodlné aj priestranné lôžko, a na nej ležal človek v dokrvavenej
blúze. Nuž, čože v tom bolo? Ľudia umierajú stále, všade a všelijako.
Smrti nevyhneš. Dnes mne a zajtra tebe. To je už tak v živote.
Azda ho trochu pomýlilo, že je to práve ten ryšavec, ktorý ho ráno
tak dobromyseľne ponúkal trunkom, lebo nešťastie známeho sa
človeka predsa len dotkne, ale nedal na seba znať nijakú slabosť
pred tými drsnými, vo vnútri niečim nepríjemným podráždenými
chlapmi, aby ho nejakou hrubou poznámkou nezmiatli. Ani žene
o tom nič nepovedal. Na čo by to bolo aj dobré? Ženy sú krehkejšie
tvory, preto ľahko strácajú istotu a potom nosia dlho v očiach
plachosť, chradnú, rozchorejú sa a treba veľa trpezlivosti, námahy
vynaložiť, kým sa zase uzdravia. Prečo by ju mal mučiť? Hlavná vec
je, že sa všetko pre neho tak dobre skončilo. Ŕakovat Bohu. Zajtra
ráno prídu ešte hore, azda aj potom, ale nebude sa ich už báť, lebo
oni sami sa budú cítiť tu bezpečnejšie. Všetko sa zmení: ľudia i on
a svet dostane svoj smysel, ako bývalo pred rokmi. Príde jar, on
bude orať, siať, možno aj to temné dunenie v diaľke zatiaľ sa skončí.

Preto ho pochytila tá neskrotná radosť. Náhle si uvedomil všetky
možnosti, ktoré mu ponúka zase štedro život, a on nevedel v sebe
zaprieť sedliacku krv. Hoci sa chýlilo ešte len ku Vianociam a na
vyvážanku nepomýšľal, pustil sa nárúživo do toho hnoja. Popľul
si ruky, oblapil mocne porisko čakana a kopal usilovne. Zem okolo
neho dunela, odvaľovali sa celé balvany, on ich bral do rúk, oťaž-
kával, ukladal do koša a potom vynášal na dvor. Napodiv: vrstva
hnoja bola pevná, i koše boly ŕažké, ale on necítil únavu. Rýchlo
sa rozihral, našiel chuť i spôsob svojej roboty, bolo mu príjemne
teplo uprostred zimy, síl v rukách i v páse pribúdalo, preto vrstva
udupaného hnoja musela sa poddať. Ešte pred mrkaním staja bola
vymetená a teraz mohol si naozaj zastať nad skonávajúcim dňom ako
hrdý víťaz. Cítil ešte sýtu vôňu toho hnoja. Pripomínala mu mäk-

kosť a mastnotu dlhej hustej vlny, teplotu naliatych škurátov, chuť sladkej žinčice a celý ten ťažký, živočíšny opar, ktorý vychádza z pokojne ležiaceho stáda oviec na stádlisku. Miešal sa mu na vlhčenej sliznici v nose s presladnutou vôňou zapoteného vlastného tela. A jeho to rozdražďuje, rozširuje nozdry, vťahuje prudko do prs chladný vzduch, aby ho to niekde hlbšie zasiahlo a preniklo.

„Hľa, toto som chcel,“ vravel si, „teraz viem, že som nadobudol znovu právo na život a viac si ho nedám nikomu zobrať.“ Myslel to vážne.

Hora nad ním hučala. Prečo by nemohla hučať? Či nemá na to predpoklad? Hľa, aká meteľ, zvrta sa v povetrí, sipí, jačí, šúfa zo snehu husté kúdele a zas ich rozčuchráva a hádže zúrivo na horu. Nuž hora sa musí brániť. Jeho však do toho nič. Nech si hučí svojím obvyklým spôsobom. Prvý raz ju nepočuje. On má už istotu, nemusí sa báť.

Ešte raz si prezrel temnejúce údolie pod sebou, potom pozamykal na pitvore dvere a vošiel do izby.

— Fuj, psí čas! — povedal viac pre seba, lebo v izbe ho príjemne prekvapilo teplo i svetlo. Kým pracoval von, žena prikladala na oheň a na mrkaní zapálila lampu. Bol to jej skromný dar, ktorým chcela rozmnožiť jeho šťastie. Ach, žena vie, kedy a akým spôsobom má muža upozorniť na seba. Napríklad dnes mu predložila na stôl misu zemiakov a krčah kyslého mlieka. Čo by mu bolo lepšie padlo na chuť? Vôňa priškvarenej cibulky ho preniesla už celkom do jeho žívlu. Stratil spojitosť s tým, čo bolo včera, predvčerom a pred týždňom. Vojna? Kdeže bola vojna od neho? A kde bola hrôza z nej? Prežitok, spomienky, ktorými bude niekedy udivovať a plašiť svoje deti. No ohradil sa aj od toho, čo sa robilo práve v tom čase vonku. Stál uprostred izby a hľadel na jej štvorhranný priestor, napolo zaplnený známymi predmetmi, s takým sebedovím, ako vari hľadel voľakedy iba jeho dedo, keď dostaval chalupu a nastahoval sa do nej. Zdalo sa mu, že všetko, na čo hľadí, je vlastne jeho bytosťou, žije s ním v najtesnejšom sväzku, až tak, že môže ho voľne prestupovať, presakovať svojou krvou, môže ho pocíťovať svojimi smyslami ako vlastné telo.

Povedzme len tú ženu. Sedela utiahnutá pri peci a vyškrabávala drevenou lyžicou rajnicu. Ani len nepohliadla tým smerom, kde

stál on. Bolo by sa zdalo, že niečo pred ním tají, že sa schľuže do svojho osobitného a od neho oddeleného sveta, okrem toho bol tu ešte hodný priestor medzi nimi, a predsa on ju mal vo svojej kožke, hádam trochu primäkkú a privlažnú, ale ochotnú podvoliť sa mu bezvýhradne. Mal ju vždy rozloženú vo svojej krvi a nemusel vynaložiť veľkú námahu, aby sa mu tam ozvala. Cítil jej horúci dych, počul bojzlivé vyklopkávanie jej srdca, ako by ležali bok po boku na širokej posteli pod teplou perinou, ako by sa dotýkali celou dĺžkou jednej strany tela. Ba mohol by hneď zopakovať jej myšlienky. Nerobilo mu to veľké ťažkosti, lebo prebiehaly vždy iba v tom začarovanom kruhu, kde stál on ako cválenie slepého koňa, ktorého priväzujú k dlhému oju na hriadeľ a nútia, aby vydupával zrno z klasov. Nemaly odvahy a sily voľne rozletieť sa všetkými svetovými stranami. Azda ešte keď bola doma pri rodičoch a večierkami priadla, alebo keď sedela vonku na jarnom slnci s vyšivačkou v rukách a spievala svojím slabým hláskom tie prosté a dojímavé piesne o rozmarínových perečkách, o vraných koňoch, ktoré jej pripomínaly čisté žiarenie rosy na tráve, trbliekanie hviezd za letných nocí a mihotanie zelenkavého mesačného svetla na vode. Áno, vtedy sa opovážila myslieť na všeličo, lebo svet sa jej zdal taký nesmierny a naplnený toľkými krásami, že sa jej cnelo samej, že chcela byť vtáčikom a pustiť sa priezračným povetím na ľahkých krídlach. Ale keď ju priviedli sem, všetky lákavé dialky sa jej uzatvorily. Zostala sama so svojím mužom tu v chalupe medzi štyrmi stenami. Jej život bol teraz presne vymieraný a pevne vymedzený povinnosťami k nemu. Počula ich jasne v kostole od kňaza a musela prisahať, verejne pred ním, pred ľuďmi i pred Bohom pomaly, jasne, zreteľne, s pravou rukou na kríži a s ľavou na svojom nevinnom dievčenskom srdci, aby bol záväzok spečatený životom i smrťou. Čo jej ešte zostávalo? Či sa mala vari sužovať jalovými a nesplniteľnými túžbami? Boh je všade: na nebi, na zemi i v nej. Počúva pozorne vyklepávanie jej srdca, nuž kdeže sa pred ním ukryť? Niet východiska. Tento malý, hranatý človek s dlhými rukami a s drobnými, pohyblivými, večne krvou podliatymi očami, ktorému sa vždy vykasáva nad bedrami košela, prisvojil si ju. Musí mu prať košele, musí s ním spávať a vdychovať ťažkú vôňu jeho potu, ktorým mu nasiakne telo vonku

pri robote, v hore, pri statku, chce mať s ňou deti, musí ho opatrovať v chorobe a raz, keď mu už vypovie celkom srdce službu, musí mu zatlačiť oči, kým nevychladne, musí mu vystrojiť dôstojný pohreb, kar a dať za neho slúžiť zádušnú omšu. Áno, to všetko musí vykonať a len potom odísť a dať sa súdiť spravodlivým Sudcom za svoje zlé myšlienky a skutky, aby urobila miesto pri ohnisku a v posteli inej, ktorú si povedie do chalupy jej syn. On si bol toho vedomý. Nemusel jej teda dlho hľadieť do očí a skúmať, akými myšlienkami sa zaoberá. Mohly súvisieť iba s ním, s jeho jedlom, s jeho šatami, s jeho spánkom, nuž ľahko ich bolo nájsť.

Sadol si s hrmotom za stôl a chystal sa s chuťou jesť. Dnes cítil opravdivý hlad. Celé telo žiadalo nasýtiť sa, naplniť všetky svoje dutiny, prázdne priestory až do tej miery, keď bude cítiť únavu a potrebu uvoľniť šaty na všetkých tesných miestach, aby mohol slobodne oddychovať. Chcel vykonať aj túto robotu tak dobre, ako sa svedčí na mladého a zdravého sedliaka, ktorý má ešte mocné ústa, všetky zuby, priestranný pažerák a roztláčený žalúdok. Potom si už len stiahne s nôh ťažké, hnojovkou nasiaknuté kapce a pôjde spať.

Ale neochutnal ani jednu lyžicu. K sluchu mu náhle doľahly podozrivé hlasy.

— Pozatváral si dvere? — opýtala sa žena.

— Áno, — odpovedal.

— Niekto búcha!

— To je vietor!

Mohol by to byť vietor, ak obrátil smer: sbehol dolu vrchom a skúša, či má chalupa pevné dvere. Ale ťažko tomu hneď uveriť, keď zvuky prezrádzajú určitú pravidelnosť, vytrvanlivosť, a hlavne snahu preniknúť čím hlbšie a zreteľnejšie do vnútra chalupy...

— Niekto búcha na zadné dvere! — opakovala žena.

— Odtiaľ nemá kto prísť, — presviedčal ju i sám seba.

Potom obidvaja urobili hlavou pohyb, prezrádzajúci veľké duševné napätie, a hľadeli meravo na seba, lebo vtedy neznáme zvuky naplnily celý priestor izby a zdalo sa, že pod ich mocnými nárazmi pohýbaly sa obrazy na stenách, opadla vakovka s pece a spŕchla so šopu pomedzi povalinu suchá mrva.

— Vylomia dvere, — šepala ustrašene žena a ponáhľala sa odložiť misu so stola.

On sa sopár ráz nerozhodne zatackal pred lampou, potom vyšiel do tmavého pitvora, kde prenikavo zapáchalo staré otvorené ohnisko a skučal strašlivo vietor.

Ach, komuže by bolo sišlo na um, že sa ešte udržia, veď tí z dediny spomínali už len mrciny. A hľa, oni sa vracajú ešte zachmúrenejší a zúrivejší ako predtým. Nepočujú jeho výhovorky, sú neoblomní, dotieraví. Derú sa dnu jeden cez druhého, odtiskajú ho surovo do kúta, dupocú, fučia a nemilobohu kľajú, že sa im nevyhovelo hneď, keď prvý raz zabúchali na dvere, že museli dlho čakať vonku a zápašiť s rozbesneným vetrom.

Ach, Bože môj, koľkože ich bolo? Vovalili sa ani mrákava, zaplnili celý pitvor. Už mu nič nepomôže. Roznesú mu chalupu a zničia všetko. To je jeho posledná hodina. Azda sa dozvedeli, že tí z dediny boli u neho, že s ním priateľsky pili, možno sa nazdávajú, že ich náročky pozval a pošťval proti nim. Tam je jeho nádej. Len keby sa dali trochu obmäkčiť, keby ich mohol presvedčiť, že on nezavinil ich nešťastie, že nikomu nenadržiava, s každým sa ráci, každému chce vyhovieť, aj im, a najmä im, veď sa mu zdajú trošku ľudskejší od tamtych, azda s nimi v hĺbke svojho srdca i drží. Och, keby mu to uverili. Odvdáčil by sa im za to ešte niečím, to sa rozumie. Len či mu dovoľia prísť k slovu.

Iba v izbe sa presvedčil, že prišli vlastne len dvaja na svojich nohách. Jeden veľký v sivej baranici a v krátkom kožuchu, druhý malý v dlhom, ošúchanom kabáte, v čiapke na sklápanie a s rukavami na chrbte. Medzi sebou pridržovali tretieho, lebo ten neprišiel sám, cez pitvor ho museli niesť: bol úbohý, oblečený veľmi chatrne a mal bradu.

Stali si vyzývavo doprostred izby, fŕkali, smrkali ako kone pod ťažkou fúrou, a ten veľký zahučal:

— Prestrite niečo k peci!

Sedlička sa strhla zo zadivenia, priskočila k posteli a vytrhla napochytrý zpod hlávika trúbu nového súkna.

— He, perina by sa ti zamazala! — okríkol ju ten istý drsný hlas.

Ach, na to nemyslela. Pýtali niečo prestrieť.

Na súkno položili opatrne toho tretieho. Bol to naozaj úbožiak. Schúlil sa ani červík a viac o sebe nedal znaf.

Obor chvíľku nad ním postál, potom si šiel sadnúť za stôl a trel si pästou dlho ľavé oko.

V izbe sa zatiaľ rozhostila neprijemná tíš. Sedlička stála ako na ihlách pri posteli, so složenými rukami na živôtiku. Ústa jej vykrúcalo a do očí sa jej tisly slzy. Sedliak ešte nestačil všetko pochopiť. Zabudol sa pri dverách a stále si uvedomoval, že si vybral najvhodnejšie miesto. Mal by podíŕ vari ďalej ku stolu, ako sa patrí na gazdu a pána tohto domu. No neodvažoval sa. Ten malý zavádzal mu nejako v ceste. Všetci hľadeli jeden na druhého a nepreriekli slova.

Najnebezpečnejší bol ten za stolom. Jednak preto, že sa v cudzom dome tak rozvažoval, a jednak, že tým voľným okom hľadel tak uprene a nenávisťne na sedliaka, ako by mal s ním najčernejší úmysel. Pravdaže, nemuselo byť v tom nič. Stretli sa cudzí ľudia, ktorí si musia najprv pozrieť dobre do očí, musia sa najprv zmerať, zhodnotiť, aby sa mohli pustiť bez obáv do jednanja. Naozaj. Veď toho ozrutného chlapa nebolo tu nikdy vídať. Neprišiel ani do chalupy, ani vonku na stráni a pod horou, kadiaľ tolki prechádzali, neukázal sa. Najskorej bol náčelnikom všetkým. Musel sa zdržiavať len tamhore, lebo bolo treba stále rozkazy vydávať, prijímať zprávy, nemal kedy sbehnúť dolu. Veru, mohlo by to byť. Preto budil taký rešpekt. Nikto sa neopovážil predbiehať ho v reči. Všetci čakali trpezlivo, kým si vydrie dobre oko a kým sám neuzná za vhodné prerušiť ticho.

Ale náhle všetkých prekvapil detský hlas.

Ukázalo sa totiž, že ten menší nesie na chrbte v ruksaku malého chlapčeka, zababušeného do koženého vreca.

— Prebudil sa, — povedal menší.

— To je nie dobre, — znepokojoval sa ten za stolom.

— Pôjdem s ním von, fujavica ho znovu uspi.

— Počkaj!

Vstal od stola a zavolať:

— Doktor, spíš?

To patrilo tomu, čo ležal pod pecou. Musel byť teda doktorom, keď ho tak nazývali.

Keď sa mu neohlasoval, podišiel k nemu a volal nad ním hlasnejšie:

— Doktor, počuješ ma?

Schúlená postava pri jeho nohách sa trochu pomrvila.

— Necháme ťa tu, — pokračoval obor. — Za čas si oddýchneš, a keď budeš dosť silný, vyber sa za nami tou cestou, ako som ti opísal. Nemôžeš zablúdiť, len na druhej strane daj znamenie.

Vtedy sa ozvalo tiché zaupenie: — Igor, Igor!

— O dieťa sa nestaraj, — uspokojoval ho obor. — Berieme ho so sebou. Je dobre opatrené, nemôže sa mu nič stať a potom si ho nájdeš.

— Chcem ho ešte vidieť, — zaupel znovu úbožiak.

— Uvoľni mu hlavu, aby sa mohlo dívať, — obracal sa ku svojmu sprievodcovi a sám mu pomáhal složiť bremeno s chrbta.

Dieťa neprestávalo plakať. Bol to čierny, kučeravý chlapec. Mohol mať so dva roky. Keď mu sňali barančinovú kapucňu a vykrútili hlavu z vlnených šálov, pustil sa ešte do väčšieho náreku.

— Aha, otec, tvoj otec, Igor, — chlácholili ho obaja chlapi, pristavujúc ho k ležiacemu.

Ten sa prevalil na chrbát, zatrepal rukami, ako by sa chcel načiahnuť za chlapcom. No zostalo len pri tom. Dieťa ho nevidelo. Malo plné oči slz. Zrejme ho mýlilo čudné prostredie s oslepujúcim svetlom. Nevedelo pochopiť, prečo ho vyrušili, prečo ho núti stať a hľadiť. Odvracalo hlavu, chcelo nazpät do toho teplého prítmnia v ruksaku, kde si bolo usedelo také príjemné miestečko, chcelo zase mať zatvorené očka a počúvať tie divné, bzučiace hlasy tuvon. Prečo mu to nedovolia, čo s ním chcú?

— Zakrúť ho nazpät, — rozkazoval obor, — a choď s ním von. Nebolo by dobre, keby sa nám tu celkom prebralo zo spánku. Tuhore bude veľká zima, nadýchalo by sa ostrého povetria, ak by malo celou cestou plakať.

O chvíľu hol kučeravý chlapček znovu v ruksaku. Malý chlap v dlhom kabáte sa s ním ponáhal ku dverám. Detský plač potom rýchlo zanikal v množstve trasľavých hlasov víchrice, ktorá za oknom neprestávala zúriť.

— To je tvoja žena? — opytoval sa medzitým obor sedliaka.

Sedliak prikývol.

Chlap sa obrátil k žene a vravel:

— Musíš ho opatriť! Nahrej vody, nech sa celý vykúpe, daj mu čistú bielizeň aj šaty, niečo staršieho od muža, a jeho handry spáľ! Nezabudni mu dať hneď jesť! Asi už dávno nemal v ústach nič. Našli sme ich v pastierskej kolibe. Chlapec obhrýzal kôru a jeho hrýzly vši. Najprv mu daj len čaj, potom mlieko, neskoršie môže všetko.

— A ty ho ostrihaj a ohoľ, — vravel mužovi, — vieš, aj vlasy a bradu. Neboj sa, nebude ti tu dlho zavádzať. Najviac dva týždne, kým ožije, potom príde za nami, a za to tu máš, nechám ti tento prsteň. Môžeš zaň dostať pár dobrých koní, keď budeš chcieť.

Siahol do kožucha a naozaj vyložil na stôl malý predmet, ktorý tam začal žiariť takým čistým, bielym svetlom ako črepina najjasnejšej hviezdy. Sedliak i jeho žena sa nevedeli na to prenadávať. Nikdy nepočuli, že by mohol mať obyčajný prsteň cenu jedného páru koní. Taká márnomyseľnosť! Kto by si to len založil na prst, ale znepokojoval ich aj ten prečudesný lesk. Neznámeho človeka to uspokojilo. Myslel si, že taký vysoký úplatok tvrdého sedliaka obmäkkí a zväbí k milosrdenstvu. A tým bola vlastne jeho úloha skončená. Nebolo príčiny zdržiavať sa ešte v izbe. Čakala ho dlhá a namáhavá cesta, preto sa rozlúčil napochytro s úbožiakom, rozloženým na zemi, a odišiel.

Vtedy sedliak zase ožil. Prišiel ku stolu a hľadel na prsteň. Ach, o tom ani reči, že by sa mu nebol páčil. Bol utešený. Nič podobného si nevedel predstaviť. Kedysi mu bol birmovný otec daroval prsteň s jedným očkom. Chlapci sa chodili naň dívať, keď si ho v nedeľu založil. Nuž tento mal hádam sto očiek, nie, istotne viacej. Bol celý vokol obložený drobnými očkami, ktoré sršaly iskrami, ako by v každom horel oheň. Čo by asi povedali ľudia, keby mu ho videli na prste. Asi by mu neverili, že ho dostal darom. Povedali by: koho si to okradol, há, to sa musí ohlásiť, a poslali by mu na krk žandárov. Ako by sa vyhovoricel a kde by ho vôbec skryl? Veď taký skvost sa nedá nikde skryť, sám sa prezrádza. Hľa, je úplne malý, leží na stole a do celej izby srší blesky. Istotne by presvietil aj plátno a drevo, keby ho vložil, povedzme, do skrine medzi bielizeň. Načo mu teda bude? Môže si vraj kúpiť pár dobrých koní. Nie, pre neho nemá nijakej ceny. Urobili si z neho hlúpy žart, ktorý ho môže stať aj život.

Obrátil sa a jeho malé očka boly teraz celkom chladné. Zastavily sa najprv na človekovi, čo ležal na súkne pri peci, potom hľadaly ženu.

— Priprav mi kožuch, — povedal jej.

Žena sa strhla.

— Kde ideš? — opýtala sa.

— Zaveziem ho do nemocnice.

— Teraz?

— Nemôžem otáľať.

— A prsteň —?

— Nech si potom preň príde.

Myslel potom, keď sa uzdraví, lebo mal úprimnú snahu pomôcť úbožiakovi a nepočítal na odmenu, hoci ho to bude stáť námahu, musí urobiť dlhú cestu do mesta a späť nocou a v metelici, musí kone plašiť, dvakrát obročiť, mal by si to aj zarátať, iný by to urobil, ale on, ach, tak to bude vari lepšie pre oboch. Myslel na seba a na tamtoho pri peci.

Žena ho hneď poslúchla. Nemala vo zvyku stavať sa proti jeho vôli. Bolo by to aj zbytočné, lebo všetko uskutočnil, čo si raz zamienil. Natoľko ho už poznala. Mal to už v krvi, že sa nikoho nespýtoval, čo má robiť, ani si nikoho nevolal na pomoc. Sám si bol inžinierom i robotníkom, a to ho naučilo neuchyľovať sa od predsavzatia. Tak to robil aj jeho otec i dedo, a nemali sa zle. Hľa, zanechali mu pevne stavanú chalupu a pekné pozemky, prečo by mal konať proti svojmu presvedčeniu?

Lež človek, o ktorom sa hovorilo, chcel sa brániť. Chýbaly mu síce na to skoro všetky predpoklady, lebo v tele mal práve len toľko síl, aby mohol trochu vidieť, trochu počuť, trochu rozprávať a trochu dýchať. Každý iný pohyb ho na smrť unavoval. Chcel sa však brániť akýmikoľvek prostriedkami, predpokladajúc, že už tým, keď upúta na seba pozornosť, odzbrojí protivníka, lebo vzbudí v ňom milosrdenstvo. Veď išlo tu len o to milosrdenstvo. Zdalo sa mu totiž, že celý prípad je nie dostatočne objasnený. Priatelia ho sem v noci doniesli, složili k peci, povedali „starajte sa oň“ a zase zmizli v noci. Nuž čože čakal? Vari ho mali balzomom natierať a do hodvábu obliekať? Všetci sme rovnakí. Zbavujeme sa rýchle povinnosti k bližnému, najmä ak ide o kohosi neznámeho. A predsa stačilo na neho lepšie pozrieť, stačilo venovať mu jediný

prezieravejší pohľad a pochopiť tú biedu, do ktorej upadol. Bože môj, kedy by si bol na to pomyslel. Raz bol lekárom, už sa nepamätá kedy, ale raz ním naozaj bol. Chodil v bielučkom plášti po slnečných izbách s mramorovými stenami, umýval si často ruky, iní mu podávali ručník, na každé jedno utretie druhý, iní mu podávali rozličné ligotavé nástroje: nožnice, klieštiky, dlhé ihlice, bral ich vždy len do dvoch prstov, aby si ostatné nezamazal, lebo bol chirurg, musel často operovať, liečiť rozličné životu nebezpečné choroby, mnohé zlé neduhy, ktoré úbohých ľudí trápily. A teraz čímže je? Zobrákom, ktorého idú vši zožrať. Hádám týmto spôsobom ani presne nevyslovuje diagnózu svojho beznádejného stavu. Ľudia často povedia, že niekoho žerú vši, a myslia to obrazne. Predstavujú si niekoľko nevinných, malých vší, ktoré niekomu vliezly za golier a niekedy mu poštekli trochu krk krehkými nôžkami a chlpatými bruškami. Ale u neho sa táto ľudská pripoviedka ide splniť do všetkých tragických dôsledkov. Naozaj ho žerú vši. Sám nevie, ako sa k nim dostal. Možno ho v jednu noc, keď niekde pod svrčinou spal, náhle prepady, ako prepádajú pažravé kobylky obilné polia, možno sa tak neslýchane rozmnožily z páru nevinných všičiek, ktoré nosil za golierom a na ktoré nedbal. To je vedľajšie. Hlavná vec je to, že ich má teraz na svojom tele milióny, nie, miliardy, a že nemá síl, aby proti nim niečo podnikol. Lozia mu všade: po nohách, rukách, po páse, bruchu, prsiach, po hrdle a po tvári, hmýria sa mu vo vlasoch, v brade, v ušiach, nemôže pre ne rozprávať, lebo sa mu pchajú do úst, och, je to odporné, hnusné, veľmi hnusné, ale zároveň aj hrozné a neznesiteľné, keď človek pozoruje, ako sa mu celá kožka hýbe, vlní, ako ho pritom ubúda, už má z toho horúčku ako suchotínár. Ak mu rýchle dobrí ľudia nepomôžu, vypijú mu všetku krv a zožerú, áno, zožerú ho v pravom slova smysle až na kosť.

— Nerobte to, — vykrikol, ako len vládol.

Sedlička sa zháčila.

— Ja som doktor, — pokračoval, — viem, čo mi je. Dajte mi niečo zjesť, potom sa okúpem, oriadim, a bude po všetkom.

Sedliak sa tomu diví. Prečo sa ten človek vzpiera? Veď má najlepší úmysel pomôcť mu.

— V nemocnici vás lepšie opatria, — povedal.

— Ach, nie, — bránil sa doktor, — ta nemôžem ísť, ta nie, chytili by ma a zastrelili. Viete, oni ma hľadajú a chcú ma zabiť, i moje dieťa, jednoducho zastreliť a zahrabať v poli ako psa, oni to robia, i moju ženu zastrelili, oni nás nemajú radi.

Na chvíľu zamĺkol a potom dodal potichšie, ako by sa hanbil za to, čo hovorí:

— Ja som Žid.

Sedliak sa pohniezdil.

— Veď preto, — presviedčal, — chcem vás zachrániť. Tu ste nie v bezpečí. Oni sem ráno prídu, sľúbili sa, nuž našli by vás.

— Ukryte ma zatiaľ do sena.

— Nemám už sena.

— Dajte ma do jamy a obložte zemiakmi.

— Nemám jamu.

— Preboha, nerobte to, nevydávajte ma im, mám syna, je ešte dieťaťom, musí sa oň niekto starať. Prosím vás v mene môjho syna, nechajte ma tu. Za ten prsteň, čo je na stole, dostanete prinajmenej tridsaťtisíc, ale ak nepristávate, ak sa vám to vidí málo, ja som ochotný vám ešte pridať, mám zakopané zlato, poviem vám kde a môžete si ho ísť vziať, urobíme to aj na písme, ak chcete.

Sedliak stratil trpezlivosť. Tento človek ho chce zničiť. Chce si svoj život vykúpiť jeho životom a ponúka mu za to kopy zlata, ach, aká opovážlivosť, či sa dá život vyvážiť zlatom?

— Nie, — skríkol a zlosť ním lomcovala, — nechajte si svoje zlato, načo by mi bolo? Môžete si ho vziať a odísť, nebudem vás vracat, lebo ja som vás nevolal. Dajte mi pokoj! Buďte radi, že sa s vami zapodievam, mohol by som vás vyhodiť na sneh, áno, mohol by som to spraviť.

Urobil niekoľko hrmotných krokov po izbe, ako by sa o niečom rozhodoval, sliny mu fŕkaly z úst a oči mal úplne zaliate krvou. Bolo zle, veľmi zle. Žena to vycítila, preto mu rýchle doniesla dlhý kožuch, pripálila lampáš a išla pred ním na dvor, aby mu pomohla složiť doštenák, ustrojiť a zapriať kone a aby vystlala voz slámou.

Úbožiak sa už nebránil. Videl, že je vydaný na milosť a nemilosť týmto ľudom. Jeho život bol v ich rukách. Mohli ho tu zabiť a zahrabať, a nikto by o tom nevedel. Nemal sa u koho dovolávať

pomoci. Jeho priatelia boli už vtedy ďaleko. Odovzdal sa teda do vôle božej. Nech s ním naložia podľa svojho svedomia. Viac sa neohlásil. Dal sa pokojne odvliečiť; vo voze sa schúlil tak isto ako pod pecou, počul, ako sedliak volal na ženu, aby doniesla súkno, badal, že ho ním prikrývajú, počul fíkať a dupotať kone, počul vrzdať vlačuhy, možno sa už pohly, počul volať sedliaka na kone, ale bolo to tak ďaleko od neho, tak nesmierne ďaleko, že sa mu nechcelo ani na to myslieť. Pod súknom sa mu podarilo nadýchať trochu teplého povetria. Pravdaže, nie veľa, len práve toľko, že ho zacítil pod nosom. Ale i tá márna príjemnosť mu stačila, aby zabudol na svoju biedu, aby trochu aspoň v srdci okrial a smieril sa s tým svetom, ktorý bol k nemu dosiaľ taký ukrutný. Taký je človek. Ku šťastiu a blaženosti potrebuje niekedy pocítiť len trochu tepla pod nosom.

Bola už noc. Na všetkých stranách vôkol belely sa kopce snehu a nad nimi hučaly mračná chumelice. Celý svet sa topil v bielom živle. Priestor nadobúdala každú chvíľu nové hĺbky. To sa vydul, to opadol ako plachta, do ktorej sa opiera vietor. Preto oči nemohly uhádnuť nikdy správne vzdialenosť. Mohly sa pomýliť práve tak rýchlo o celý kilometer, ako aj o niekoľko krokov. A to bolo veľmi nebezpečné pre furmana, ktorý sa snažil viesť kone. Cesta spojovala dve údolia širokou priechyľou, preto viedla i na jednej, i na druhej strane strmými úbočiami. Palieri ju tadiaľto museli na mnohých miestach upevňovať vysokými múrmi. Nuž stačil veru len jedinký pomýlený krok, a kone i s vozom by letely dolu. Okrem toho na zákrutách boli obyčajne vysoké záveje, po ktorých kone išli neisto, najmä ak boli už tvrdé a vlačuhy sa sošmykovaly nabok. Ale sedliak mohol ísť tadiaľto poslepačky, práve tak ako jeho kone. Nemusel mať starosti. Kone celkom pustil a ony samy viedly. Kopytami zisťovali najtvrdšie miesta, držaly sa najčastejšie prostred cesty, iba miestami zatáčaly opatrne ku kraju pod úbočie, vyrovnávajúc tak nebezpečné výkyvy vlačúh. Do istej miery pomáhal mu aj vietor, ktorý mal ten istý smer, a tak vlastne tiskal ho i s vozom od chrbta.

Do kopca postupovali kone opatrne. Keď sa dostaly na plošinu, pustily sa do klusu, ako by si byly uvedomily, že majú ešte dve tretiny cesty pred sebou. Bol to už ich zvyk. Počínaly si tak vždy,

keď sa sedliak viezol so ženou v sobotu na trh do mesta, alebo keď viezly fúru.

Ani teraz nemal úmysel prerušovať ich pravidelnosť. Prichádzala mu práve vhod. Ak sa kone neunavia pričastým brodením závejmi, bude sa môcť vrátiť domov pred polnocou, do svitania sa ešte dosť vyspí a ráno môžu prísť. Nič nenájdu. Aj stopu saní na ceste zasype sneh. On sa pustí hneď do roboty. Treba sečky narezat', lebo so senom musí sporiť, treba jedľové polená povyberať zo štôsu, aby mal na šindle, treba rebrinu statku preložiť. Oj, roboty bude dosť, a pri robote sa rýchlo zabúda, len keď bude mať toto za sebou. Bolo to zvláštne. Tak sa zdalo, že mu už niet pomoci, každý deň sa jeho polozenie zhoršovalo. Najmä dnes večer. Myslel, že ho náročky zaskočili, aby sa mu slučka na hrdle celkom zatiahla. A predsa sa všetko dobre skončí. Pán Boh pomohol, musí mu byť za to povďačný. Keď išiel popri ňom tam na vrchu, kde visí rozpäťý na kríži, nahý, vystavený úplne rozmarom víchrice, zaumienil si, že idúcky späť sa pri ňom pristaví a venuje mu spoň jeden Otčenáš. Istotne to spraví, a možno pridá i Zdravas. Človek nevie, kedy ho bude potrebovať, a On, On je vždy ochotný pomôcť.

Na toho, čo ležal za ním, cestou ani len nepomyslel. Prišiel mu na um až v meste, keď prechádzal vysvietenými ulicami a stretával ľudí, ktorí sa v náhlení trochu pristavovali, keď mali vedľa neho prejsť a nazreli do voza. Znepokojovalo ho to. Báľ sa, že niekto bude veľmi zvedavý, pristaví ho a bude sa vypytovať. Ale aj to prežil.

Chvalabohu, nemocnica bola na odľahlom, pustom mieste, kadiaľ ľudia v tomto čase neprechádzali. Mohol si spokojne opatriť kone. Trochu sa cestou spotily, prehodil na ne pokrovce.

Potom sa odhodlal vojsť. Ale čo to? Či by už holo prineskoro? Veľká železná brána do dvora bola zatvorená. Darmo hegal kľučkou, hľadal závorku, kopal, búchal, nepovoľovala: bola pevná. Ach, nie! Hľa, tuto vedľa, na cementovom stĺpe vo výške hlavy, aby si to mohol každý hneď všimnúť, je tmavý krúžok s bielym gombíkom, od ktorého vedie dnu spletená šnúra, už o tom voľakde počul. Treba položiť prst a zatlačiť. Tak to skúsím.

Zodvihol ruku a vzápätí ozvalo sa ďaleko pred ním tiché zvonenie. Mohlo to byť v budove, ktorá sa dvíhala tu pred ním smelo

do výšky, vysvietená vo všetkých oknách a poschodiach, ako by sa v nej odbavovala nejaká význačná slávnosť, ples, ale až neprijemne dôstojná a tichá. Vchádzalo sa do nej veľkými sklenenými dverami a širokými schodmi. O chvíľu zastal na týchto schodoch človek a hľadel skúmavo von do noci na voz. Mohol to byť vrátnik, mohol to byť správca nemocnice, mohol to byť doktor. Potom prišiel ku bráne a opytoval sa nie priam priateľským hlasom:

— Čo chcete?

— Priviezol som chorého, — odpovedal ochotne sedliak.

— Máme ich dosť, — znela chladná odpoveď.

To sa rozumie. Ach, o tom on nepochyboval. Nemocnica je pre chorých, a tých sa nájde vždy dosť. Pán má vôľu žartovať. Ach, to je dobre, on tomu rozumie.

Ale pán vravel:

— Mali ste mu priviezt aj posteľ. Tie nám veľmi chýbia. Ľudia chorejú, prichádzajú sem husto, ako by to bol kostol, a zabúdajú, že chorí musia aj na niečom ležať a že nemocnica má len určitý počet izieb a určitý počet postieľ, a keď sa tie zaplnia, niet vôbec kde ležať. Už sme im aj vypomohli, vypožičali sme im aj také posteľe, na ktorých si má odpočívať po vyčerpávajúcej práci personál, viete: slúžky, ošetrovatelky, asistenti a tak ďalej, ale ani to nestačí, ľudia chorejú a chorejú, neviem, kde sa to skončí. Mnohí už ležia len tak, na slamníkoch po chodbách, ale teraz už nieto ani tam miesta, nuž preto tých, ktorý sa oneskorili, posielame domov, aby počkali, kým sa im uvoľní miesto na niektorom lôžku. Nemôžeme si pomôcť. Áno.

To je teda iné, keď nieto na čom ležať. On myslel, že keď je niekto chorý, treba ho doviezť do nemocnice a nemocnica sa už v každom prípade o neho postará.

— V každom prípade, ako sa vezme, — poučoval ho shovorčivý človek za vrátami. — Sú napríklad prípady, keď pacient nepotrebuje si vyležať v nemocnici, povedzme, mesiac. My mu predpíšeme iba liek a on sa kuruje doma, aby ho to veľa nevyšlo, lebo, aby ste rozumeli, tu sa platí za každé miesto podľa toho, v ktorej triede je. Máme tu prvú, druhú, tretiu triedu — ako to býva na vlaku.

Potom sa náhle opýtal:

— Čo je tomuto?

— Ach, je to zlé, — dostal odpoveď, — veľmi zlé, nemôže sa udržať ani na vlastných nohách, stratil silu.

— Uvidíme, môžeme ho ošetriť podľa potreby, predpíšeme mu lieky a bude sa musieť liečiť doma.

Sedliak trochu okrial. Potešilo ho, že sa začínajú o chorého zaujímať, že ho chcú ošetriť. To je dosť. Budú ho predsa musieť preniesť dnu, ak ho chcú dôkladne prezrieť.

Neznámy pán otvoril vráta, a pristúpia k chorému, pýtal sa ho:

— Čo vám je?

Chorý na voze zodvihol hlavu zpod súkna a snažil sa hovoriť čo najjasnejšie a najzreteľnejšie:

— Mám vši a som hladný.

— Čože? — zadivil sa nechápavý pán.

Chorý zopakoval tak isto:

— Zamočte ma do horúcej vody a dajte sa mi najesť, lebo ak ma do rána ešte nezožerú vši, tak už potom istotne zomriem hladom. Nič iné nepotrebujem, len horúcu vodu a niečo jesť.

Ach, to bolo priveľa na ochotného pána. Mal najlepšiu vôľu pomôcť. Veď preto sa až sem unúva, a tu sa ukáže, že si niekto chce z neho robiť blázna. Stal sa naraz urazeným a neprístupným:

— Sprosták jeden, čo si vy myslíte, že naša nemocnica je všiváreň? Čo ste sa sem trepali, keď viete, čo potrebuje? Či doma nemáte teplej vody a smidku chleba? Berte sa odtiaľto, aby po vás tu nezostalo ani smradu! — reval, a zaplesnúc vráta, ponáhlal sa dovnútra.

Sedliakovi sa zatočila hlava. Takto to nemôže byť! Ako to s ním zaobchádzajú. Veď tu nejde len o vši. Či nechápu? Tu ide o život, o viac životov, o dva, možno o tri. Ach, či by on bol v tomto čase hnal až sem kone, keby bolo išlo len o vši?

Pozeral bezradne za odchádzajúcim pánom a bol by za ním rád pobehol vysvetliť mu a uprosiť ho k povolenosti, ale tu pred ním zahradzovala mu cestu dovnútra zase pevná železná brána a pán rýchlo zmizol.

Za chrptom zaupel mu slabý hlas, ako by výčitka vlastného svedomia: — No vidíte, bolo zbytočné sem chodiť, celkom zbytočné, vravel som vám to.

Ten hlas ho iba dráždil. Mal práve toho dosť. Sotva sa udržal,

aby neskočil v záchvate zúrivosti k vozu a nechytíl za hrdlo toho človeka, pre ktorého sa toto všetko deje. Bol by ho zahrdúsil ľahšie ako kurča a nikto by sa nebol o tom dozvedel. Mŕtvolu mohol bez ťažkostí previezť mestom a cestou zatasiť ju niekde v snehu. Ale nie, zaprel sa, len čo zaškrípala zubmi a mrzko zahrešil.

Kone sa plašily, keď ich upravoval na zpiatočnú cestu, lebo mal veru málo ohľadu na ne. Pravému zasadil tvrdou pästou silný úder do slabiny preto, že strhol opraty na zem, ľavého zase vyplieskal po chriapach, že mu musel naprávať ohlavok, a sotva sa usadil, oboch nemilosrdne šibal bičom, že sa pomaly rozbehúvaly.

Ešte v ulici hodila sa na neho dravo meteľ, ktorú mal teraz pred sebou. Bola to celá pevnina vo výške tam nad hlavou. Svojím strakatým bruchom dotýkala sa striech. Nemala nič vľúdneho v sebe. Hrozivo visela a hučala. Zdalo sa, že každú chvíľu odpadne dolu a zahasí pouličné lampy. Z jej čiernych útrob sypaly sa husto chumáče snehu. Podobaly sa blúdiacim dušiam, čo nedosiahly ešte odpustenie, a preto musia putovať temnotami zatratenia. Zdivený vietor z nich šúľal dlhé povrazy na korbáče a tenké prúty na metly, ktorými potom nemilosrdne šibal ľudí po tvárach, rukách a stehnách.

Sedliaka to ešte viac rozzúrilo. Predstavil si tú dlhú cestu tmavou dolinou a širokou priechyľou, kadiaľ bude môcť využiť víchrica všetky možnosti ukázať svoje sily. Predstavil si to namáhavé plahočenie a prebíjanie sa mazľavým prúdom ľadového povetria, a bolo mu do zúfania, lebo všetko bolo nadarmo. Keď príde domov, bude musieť nešťastníka, pre ktorého túto cestu podnikol, pozorne uložiť pod pec tak, ako ležal prv, a celú noc prežívať v trapiach s ním, ako by nebol spravil z domu ani krok, lebo ráno ho predsa len čaká hrozný ortiel. Celé telo sa mu striaslo bezmocným hnevom. Bol by rád niečím prejavíť svoju nespokojnosť. Lež ako? Zastaviť sa v niektorej krčme a opiť sa do nemoty, aby zabudol? Obrátiť kone a hnať ich opačným smerom, aby ho nikto nemohol dobehnúť? Nie, nie, tým by prejavil len svoju bezmocnosť, a on, on by chcel niečo premôcť, niečo rozmrviť. Ešte tak zodvihnúť voz aj s koňmi nad hlavu, niešť ho ulicami a kričať: „Hľaďte, keď chcem, budem ho takto niešť až do svojho dvora, a keď chcem, praším ho o zem, že sa rozsype na triesočky.“ Ale keď sa dal o tom rozmýšľať, zdalo sa

mu aj to nesmyselné a chlapčenské. Preto nezostávalo mu iné, len vršit sa na koňoch. To boli jediné živé tvory, ktorým mohol dať neobmedzene pociťovať svoju silu a ukrutnosť, lebo ich mal pevne v rukách, ovládal ich úplne, a hlavne mohol priam cítiť ich strach.

— Pí, — kričal stále, — hí, — a šľahal ich bezohľadne po chrchtach, hlavách, nedbajúc, že musia zápasíť s vetrom a že im chumáče snehu zalepujú oči. Chcel, aby zošalely, chcel, aby sa pustily na krídla a letely rozbúrenou nocou ani šarkan.

Kým prechádzal mestom, divá jazda ho trochu uspokojovala. Predsa sa mu podarilo odčerpať z prs trochu tej žeravej zlosti, ktorá ho išla spáliť. Okoloidúci ľudia so strachom pozorovali jeho vyčítanie. Ach, ako mu len robilo dobre, keď mohol šľahnúť niekoľkých, ktorí sa ponáhľali zastaviť kone, predpokladajúc, že sú splašené. Hach, hlupáci, tu máte za svoju ochotu, myslel si. Ale len čo vyšiel z mesta a zapadol do nesmiernych temnôt, kde sa nezamihotalo ani jedinké svetielko a kde naraz pocítil svoju samotu, upadol do malomyseľnosti. Schúlil sa v kožuchu a snažil sa privyknuť na tmu. Bolo to ťažko, lebo tma tu bola hustá a vlhká. Ako sa jej dotýkal, mrazila ho v kostiach. Zpredu zase dorážal na neho vietor. A bol to istotne vietor od severu, ktorý voľakde tam za vrchmi, kde nedočiahnu slnečné lúče, celý rok vymetá iba sneh a leští ľad. Hádam sa nazdal, že aj tu treba to isté robiť, preto bol taký drsný a prudký. Hnal sa nízko pri zemi, schytávajúc so sebou prašný sneh. Najlepšie sa mu išlo po ceste, kde nebolo kopcov a jám. Iba voz, ktorý postupoval oproti, mu prekážal. Bol by ho rád vyvrátil do priekopy a zasypal snehom. Možno, že sa mu to tam vyššie pod vrchom na niektorom nebezpečnom záveji aj podarí. Kone len namáhavo premáhaly jeho silu. Skláňaly hlavy a nadstavovaly čelá, aby ho mohly rozrážať najtvrším miestom na svojom tele. Sedliak si utesnil kožuch pod bradou a pritlačil baranicu nižšie do čela. Lež zbadal, že vietor je nebezpečný. Na tvári to vydrží. Keď bude treba, vyhrnie si dohora aj golier a potom mu budú presvitať zo srsti len oči. Horšie bolo s nohami. Ach, s tými mal vždy trápenie, keď nadišly mrazy. Hoci mal obuté kapce, predsa mu vošla do prstov zima. A odtiaľ bolo jej už ľahšie prenikať hlbšie ku členkom a k píštalám. Najpevnjšie, zdá sa, usadzuje sa v kolenách. Má tam lôžko, do ktorého môže pevne zapadnúť, má tam jabĺčko, ktoré

môže ohlodávať, a má aj možnosť rozliezať sa na obe strany do hustého mäsa. Ako ju odtiaľ dostať? Sedliak sa o to pokúšal so svojou prislovečnou vytrvanlivosťou: prekladal nohy, aby ich rozohrial pohybom, zafahoval na ne kožuch, pohládzal ich rukami, otíkal ich navzájom, pritískal k sebe. Všetko márne. Kolená mu tuhly, lebo vietor ich mohol slobodne vyhmatávať. Čo ešte podniknúť na ich záchranu? Keby mal nejaké vlnené puzdro, ktoré by neprepúšťalo teplotu, keby mal sáry na kapcoch dlhšie aspoň o piad, keby mal také poľovnícke kapce, čo sa dajú hore vyklopiť a vzadu na stehnách pevne remencami sprackovať. Zaiste by si tak pomohol. O tom niet pochyby. Súkno je dosť pevné a husté, odolávalo by aj severáku. A náhle mu sišlo na um, že vzadu vo voze sú skoro dva konce takého súkna. Bola to spásna myšlienka. Odovzdal sa jej celkom, a nemajúc nijaký zlý, skrytý úmysel, obrátil sa a strhol k sebe súkno, ktorým bol prikrytý úbožiak. Ale potom mu bolo čudne. Musel zastaviť kone, soskočiť s voza a pozrieť zblízka na svojho spolucestujúceho. Prečo sa neozýval, prečo nekričal, keď sťahoval súkno s neho? Či azda necítil zimu na tele, ako cítil on? He, bolo by to možné? Veď mal na sebe iba chatrné handry. Pristúpil k nemu a hľadel uprene, snažiac sa preniknúť tmou, aby videl čo najviac. Zdalo sa, že spí. Ležal pokojne s hlavou stočenou a stiahnutou medzi pleciami. Vietor ponad neho prehánal biely prach. A vtedy sa stalo niečo neočakávané. Sedliak ho chytil za golier, majúc len v úmysle trochu ním zatriať, aby ho prebudil. No vynaložil pritom hádam príliš veľa sily a vari aj golier bol slabý, preto shrôzouzbadal, že po prvom trhnutí zostalo mu v ruke temer pol kabáta a že pred sebou má nahý chrbát, lebo úbožiak nemal pod kabátom košelu. To prebudilo aj toho vo voze. Vypnúc hádam posledné sily, prudko si sadol a pravdepodobne domnievajúc sa, že ho napadli, začal volať o pomoc. Sedliakovi vbehla horúca krv do hlavy. He, on myslí, že ho chcem zaškrtiť, to je sprostosť, to je nesmysel. Bol z toho celkom zmätený, ale teraz vedel, čo má urobiť. Novým prudkým a náhlým pohybom strhol s neho aj druhú polovicu kabáta.

— Čo to robíte? — kričal napadnutý.

— He, treba vyhnať vši, — odpovedal mu.

— Ach, on chce, aby som zamrzol.

— To sa uvidí.

Práve mu vyzúval baganče a potom naraz stiahol s neho nohavice i so spodkami. Všetko zahadzoval prsto na cestu. Handry vietor v tú chvíľu vychytával a roznášal po poli.

Nocou sa rozliehalo zúfale volanie o pomoc. Ale sedliak si zároveň s uspokojením uvedomoval, že hlas nie je taký silný, aby prenikol cez hukot chumele až ta, kde ďaleko za sebou nechal malé svetielka posledných domov predmestia, ani toho sa nebál, že by v takomto čase niekoho cestou stretol. A práve to priviedlo ho do dobrej nálady. Sotva dokončil svoju robotu, pribehol ku koňom, vzal do rúk opraty, bič a povedal: Prí, — ako by sa nebolo nič stalo. Na voz si nešiel sadnúť. Naostatok, ešte uvidí. Trochu pôjde vedľa voza, aby sa rozohrial. Musí i zdržiavať kone. Vietor je predsa priprudký. Načo by sa mali s ním boriť, keď mu teraz už nezáleží na tom, či príde domov o hodinu skôr a či neskôr. Nahý mužský na voze sa ešte chvíľku namáhal, ale nebol vytrvanlivý. Drsné nárazy vetra mu zavracaly hlas nazpät do hrdla a ruky, ktorými sa vzpieral, rýchlo ochabovali. Potom sa stočil poslušne zase na slamu, lebo zostávala mu zo života len táto možnosť: stočiť sa do kľbôčka a stuhnúť. Kým bol lekárom, musel niekoľkokrát pitvať zamrznutých. Všetci boli rovnako stočení do kľbôčka, ako by chceli sudy váľať, alebo ako by ich smrť bola zastihla sediacich pri ohniku. Nuž teraz práve myslel na tých stuhnutých skrčencov, ktorým museli údy dolámať, ak ich chceli uložiť do normálnej truhly.

Na svojho synčeka už zabudol. Svet si ho vychová na svoj spôsob.

Nad ním krúžila zlostná metel. Dravý severák objavil konečne svoju obeť. Zprvu sa síce trochu zdráhal, lebo takýto prípad ešte veru nemal. Ľudia, ktorí sa vyberú uprostred januára do hory s úmyslom zamrznúť, naobliekajú si obyčajne niekoľko šiat, zabaľujú sa do všelijakých vlnených šálov, kožuchov, preto musí najprv všetko toto haraburdie preniknúť, ak sa im chce dostať do srdca, kde mávajú prameň teploty, a tento tu bol celkom nahý, ničím nemienil chrániť svoju tenkú kožku. No onedlho premohol chvíľkovú slabosť a s väčšou dravosťou hodil sa na nešťastníka. Prečo by sa mal pozastavovať nad tým, že sa mu niekto chce vzdať bez boja? Veď to je nie jeho vec. Ľudia mávajú všelijaké vrtochy. Niektorí chcú umierať pomaly a využívajú každú príležitosť, aby

predĺžili svoje utrpenie, iní sa zas opreteký ponáhľajú. Jemu to neprekáža. Účinok je vždy rovnaký, lebo má pre každý prípad vyskúšaný prostriedok.

Sedliak mu dôveroval. Len s časom sa nevedel nijako uspokojiť. Akokoľvek vo svojej hlave preratúval, vždy vychádzalo, že cesta domov mu môže trvať najviac dve hodiny. A to sa mu zdalo málo. Človek môže mrznúť aj pol dňa. Ba počul aj o takom prípade, že nejaký horár zapadol v lese, vyspal si tri noci a tri dni v snehu pod jedľou, a keď ho potom našli, doniesli domov a vyhrievali horúcimi tehlami, za dva týždne mohol ísť zase zakladať oká na líšky. Čo, ak by aj tento spôsob zlyhal a domov by mal doviesť len väčšieho žobráka? Ach, už pomyslenie na to ho znepokojovalo. Radšej sa odhodlal znášať zimu. Na každej zákrute, kde vietor bol najdravší, zastával s vozom, ako by chcel koňom dopriať oddychu, hoci videl, že sa im to nepáči.

Ale keď na poslednej zákrute do kopca pristúpil k vozu, aby sa presvedčil, ako ďaleko postúpilo dielo vetra a mrazu, celkom sa uspokojil. Na slame ležalo už len studené telo, ktoré neprejavovalo známky života, a mal ešte pred sebou otvorenú cestu širokou priechyľou a strminou na dolinu. Tadiaľ bude mať času ešte desať ráz skrahnúť a premeniť sa na ľadový krčik.

Prichádzalo mu to vhod, lebo tamhore mal prejsť popred Ukrižovaného. Celou cestou ho trápilo, ako to spraví. Ukrižovaný upieral stále svoj prenikavý zrak na cestu, bedlivo prezeral každého okoloídúceho, ako by chcel spytovať jeho svedomie. Bolo by sa ho istotne nemilo dotklo, keby bol videl na voze v takejto zime nahého človeka. Hľa, teraz tomu mohol vyhnúť. Čo sa stane, keď prehodí na bezduché telo trochu súkna, aby nepôsobilo tak úboho? Mŕtvy vstane len na súdny deň, keby si ho posadil aj na koňa, a v skrahnutom srdci neodkláje život ani horúce slnce, nie tá trocha vyváľanej vlny. Nuž môže to urobiť. Preukáže tým aj lásku k bližnému. Áno. Svedomie mu to káže. Ale on sa odhodlal na obetavejší skutok: shodil so seba teplý kožuch, priodel ním celkom pokrčené telo a potom ho ešte poukryval súknom. Nech užije trochu tepla, kým sa svezie dolu. On sa už nejako zaobíde. Má teplé spodné oblečenie, na tom hrubý vlnený sveter, kabát a potom, zdá sa, že má dosť teplú krv. Áno, práve teraz to zbadal. Najskorej to spôsobila na-

máhavá chôdza proti vetru a vysokými závejmi, lebo pohyb človeka rozpaľuje. Nuž môže ísť len tak naľahko, ba môže si znovu sadnúť na voz a slobodne pustiť kone, lebo nebojí sa štipľavého vetra, nebojí sa zimy, nebojí sa ničoho, cíti sa odolným a bujným, ako by mu niekto roky odratúval.

Kone využily hneď príležitosť. Keď zbadaly, že sú zas voľné a že gazda sedí na voze, pustily sa rezkým krokom, a keď i bolo na druhej strane nadol, nesnažily sa pristavovať rozbehnuté vlačuhy. Cnelo sa im už po teplej staji a snažily sa vyhnúť zimu z kolien.

Na dvore ich vítala gazdiná s lampášom v ruke. Ešte nespala. Rozhodla sa čakať na muža. Za celý čas kľáčala pod obrazom Bohorodičky a odriekala Zdravasy. Robievala to vždy, keď mala aspoň trocha voľného času, lebo cez deň pri robote je mnoho príležitostí zatažiť si dušu hriškami a človek nevie, kedy musí vydať Bohu účty zo svojho života. Toho večera veľmi mocne pociťovala potrebu hľadať pomoc pri niekom silnom, čo je povznesený nad všetky pozemské sily. Od rána sa dialy okolo nej také čudné veci a v takom čudnom slede, že jej úplne rozbily istotu. Nerozumela im. Ach, kdežeby ich ona mohla pochopiť svojou malou hlavou. Ale hneď vycítila, že sú poznačené peklom, ktoré varí tu niekde v jej blízkosti zo zemských útroch jeď, aby ním otrávil svet. Bála sa o seba, bála sa aj o svojho muža. Mal taký neprirodzené chladný pohľad, keď sa večer odhodlal odviezť toho neznámeho človeka do nemocnice. A prečo sa na to tak náhle podujal? Či nebolo dosť času až ráno? Ach, koľko otázok, koľko len otázok ju mučilo. Musela ich niečím utíšiť. Ale teraz práve na všetko zabudla. Bol tu jej muž, ktorému bolo treba pomáhať.

Sedliak sa na ňu chvíľku díval skúmavo, a len keď zistil, že je celkom pokojná, oznámil jej, že nebude hneď odstrojovať a žeby išla s lampášom pod kôľnu, kde za ňou aj on hneď príde.

Ani sa nezačudovala, že dostala taký nezvyčajný rozkaz.

O chvíľu prišiel za ňou s čakanom i s lopatou a vysvetľoval jej pokojne, že tu musia vykopat hrob, lebo cestou mu doktor zamrzol.

I to sa dá chápať, keď človek nemá úmysel podozrievať. Bola predsa zima a vonku zúrila metelica. Na čo nestačil mráz, do toho sa zahrýzal studený vietor. Zdravý sa mu sotva ubránil, nie to ešte hladom zmorený úbožiak. No a keď sa tak už stalo, čo mali robiť?

Okolo domu bola všade kopa snehu a zamrznutá pôda a v kôlne pod trieskami nebude nikomu zavádzať.

Bez slova zavesila lampáš na hák nad dvere a prichytila sa pomáhať.

Robota im rýchle ubúdala. Sedliak vyhľadal miesto hladké, kde nemohli naraziť na skalú, a s rozmeriavaním sa nedržoval. Od oka odhadol šírku i dĺžku. Človek tak veľa miesta v zemi nepotrebuje, najmä keď sa nemusí počítať na truhlu, a tento bol drobný ako červík. Prácu si rozdelili, on kopal a ona odhadzovala zem. Zpočiatku to mohli robiť naraz, lebo si neprekážali, ale keď sa jama prehĺbila, museli na seba čakať. Za celý čas neprehovorili ani slova. Snažili sa myslieť len na svoju prácu, aby ju konali rýchlo a dobre.

Keď boli hotoví, išli tak isto bez dohovorenia k vozu. Ona kráčala napred a niesla lampáš, ktorý vrhal na sneh tri hranaté plochy žltkavého svetla. Na strane porušovali sa na latkách, zapadnutých do snehu. Povetrim trepotaly vlny striebřitého prachu a pred ňou vynorily sa zasnežené hlavy pokojných koní. Mala úmysel prejsť popri nich, ale musela sa zastaviť už pri oji, lebo sa jej zdalo, že na voze niekto sedí.

Vtedy jej sedliak vzal lampáš a posvietil vyššie, aby sa dalo lepšie vidieť.

Na voze naozaj sedel človek, zababušený do súkna a kožucha. Len oči sa mu leskly. Chvíľku na nich hľadel a potom preriekol:

— Ďakujem vám, pomohlo mi to, zdá sa, že som potratil všetky vší.

Ani sedliak, ani jeho žena nevedeli vydať zo seba hlasu.

Ten na voze pokračoval:

— Teraz mi musíte ruky a nohy vydrieť dobre snehom, lebo si ich necítim.

Vo výškach burácal víchor.

— Zdá sa, že sa mi vracajú aj sily, len som veľmi hladný.

Žena strácala sluch i zrak, ale muž, ktorý sa bol zatiaľ vzhopil, ju priviedol do pamäti.

Povedal:

— Choď nahriať vody, aby sa mohol vypariť, a navar lipiny, keď je hladný.

Veľmi rada ho poslúchla. Tamvon ju už schytávala hrôza a tudnu pri jej známej robote sa jej bude lepšie dýchať. Rozložila oheň, pristavila na sporák veľký hrniec s vodou, doniesla lipinu a dala sa variť čaj. Medzi robotou pokúšala sa zachytiť nejakej myšlienky, aby sa niečím z dlhého času zapodievala, ale vždy zostalo len pri pokuse, lebo jej chýbala teraz schopnosť sústrediť sa na niečo. A s takým istým neúspechom skončila sa jej aj snaha pohrúžiť sa do modlitby. Ukázalo sa, že jej ani pamäť nechce slúžiť. Nie, nemohla nájsť ani tu pokoja. Všetko ju mýlilo a od všetkého chcela utekať, aj od seba. Len kde, Bože môj, kde sa podieť z tohto sveta, ktorý sa jej stal naraz takým neznesiteľným?

Potom si náhle spomnela, že by ju muž mohol potrebovať, preto rýchlo vybehla von.

Dvorom prelievala sa snehová búrka. Pred sebou rozpoznávala kone, prázdny voz, len hranaté plochy svetla z lampáša nemohla nájsť nikde.

Zavolala na muža.

— Nekrič, — ozval sa jej z kôlne.

Ach, veď kdeže inde by mohol byť, uvedomila si a pustila sa brodiť snehom. Ani v kôlne nebolo svetla. Slabý svit snehu, prenikajúci otvorenými dverami dovnútra, odrážal sa trochu na mužovom pleci a na tvári. Bol sklonený a lopatou zachádzoval jamu.

Zastala si pred ním a snažila sa pochopiť, čo to robí. Ale naraz si kľakla a začala rýchlo rukami hrnúť studenú zem do jamy.

Tú noc sedliak pokojne spal.

Z lužicko srbskej poézie

MICHAL HÓRNIK

Srbom

*Keď letné vánky povievajú nežne,
Boh všetkým kvetom kvitnúť dovolí...
Ó, jak je dobre sedieť v tóni líp
a cítiť v sade vône preľúbezné...*